

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รายละเอียดในบทนี้จะกล่าวถึง ระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งแบ่งเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1 สภาพพื้นที่วิจัย อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์
- 3.2 นิยามเชิงปฏิบัติการ และการวัด
- 3.3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา และการสุ่มตัวอย่าง
- 3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สภาพพื้นที่วิจัย อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์

พื้นที่การวิจัย (Research Site) ในครั้งนี้ ได้แก่ บ้านนาหน้า หมู่ที่ 2 บ้านโพธิ์ธาตุ หมู่ที่ 6 ตำบลปากท่า และบ้านห้วยส้มหมู่ที่ 4 ตำบลสองคอน อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งรายละเอียดของพื้นที่วิจัยมีดังนี้

1. ประวัติ

อำเภอปากท่า เดิมมีฐานะเป็นกิ่งอำเภอ ตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2480 ขึ้นกับอำเภอน้ำปาด ตั้งอยู่ที่บ้านนาหน้าหมู่ที่ 2 ตำบลปากท่า ต่อมาบริเวณที่ตั้งกิ่งอำเภอ เกิดแห้งแล้งและกันดารน้ำ เพราะตั้งอยู่บนเชิงเขาที่ราบสูง และห่างไกลชุมชน กระทรวงมหาดไทยจึงขออนุมัติย้ายสถานที่ ไปตั้งที่วังขวัญหมู่ที่ 3 ตำบลปากท่า เมื่อพ.ศ. 2489 ซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบัน จนกระทั่งมีพระราชกฤษฎีกา ยกเป็นอำเภอปากท่า เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2501

2. สภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง ที่ว่าการอำเภอปากท่า ถนนชิตวารีย์ หมู่ที่ 1 ตำบลปากท่า ห่างจากทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1047 สายบ้านโคก-ปากท่า ประมาณ 1 กิโลเมตร ห่างจากศาลากลางจังหวัดอุตรดิตถ์ ประมาณ 113 กิโลเมตร พื้นที่อำเภอปากท่ามีเนื้อที่ 632.669 ตารางกิโลเมตร

แผนที่โดยสังเขปอำเภอปากท่า

อ.น่าน้อย

จ.น่าน

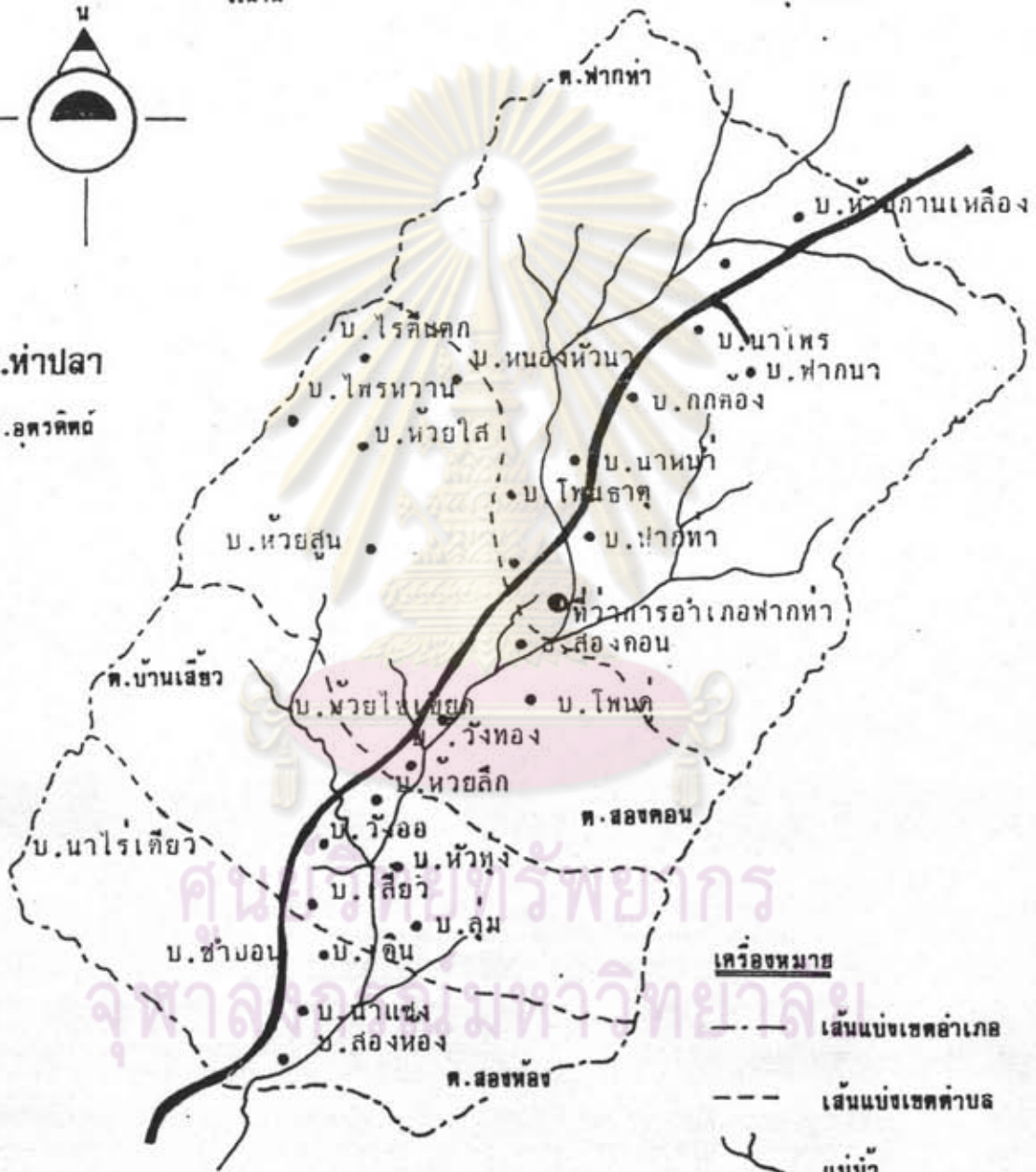
อ.บ้านโคก

จ.อุตรดิตถ์

อ.ท่าปลา

จ.อุตรดิตถ์

อ.น้ำปาด

จ.อุตรดิตถ์

เครื่องหมาย

- เส้นแบ่งเขตอำเภอ
- - - - - เส้นแบ่งเขตตำบล
- ~ ~ ~ แม่น้ำ
- ถนน
- ที่ตั้งหมู่บ้าน
- ที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ

อาณาเขต

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ กิ่งอำเภอนาหมื่น อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน
- ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอป่าปาด จังหวัดอุตรดิตถ์
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลเจ็ดต้น ตำบลบ้านโคก อำเภอบ้านโคก
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ อำเภอปากท่า ส่วนใหญ่เป็นภูเขา โดยเฉพาะทางทิศเหนือ และทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลบ้านโคก ตำบลม่วงเจ็ดต้น อำเภอบ้านโคก เป็นเขตที่ติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกิ่งอำเภอนาหมื่น อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน เป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน และเป็นดงดิบ ส่วนพื้นที่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ และทิศใต้ ตำบลสองคอน ตำบลปากท่า ตำบลบ้านเสี้ยว และตำบลสองห้อง เป็นที่ราบระหว่างภูเขา ราษฎรส่วนใหญ่อาศัยเป็นที่ประกอบอาชีพทำกิน ลำน้ำสำคัญที่ไหลผ่านอำเภอปากท่า คือ ลำน้ำปาด ความยาวที่ไหลผ่านประมาณ 80 กิโลเมตร ต้นน้ำเกิดจากภูเขาทุ่งแล้ง ในท้องที่ตำบลม่วงเจ็ดต้น ซึ่งเป็นภูเขาแบ่งเขตประเทศไทย กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไหลผ่านตำบลม่วงเจ็ดต้น และอำเภอปากท่า อ่างเก็บน้ำอำเภอปากท่า มีจำนวน 7 แห่ง เก็บน้ำได้ประมาณ 1 หมื่นไร่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติน้ำปาด (เขตอำเภอปากท่า) มีจำนวน 317,293.12 ไร่

3. การคมนาคม

การคมนาคมระหว่างอำเภอ กับจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นถนนลาดยางแอสฟัลต์ตลอดสาย (ทางหลวงหมายเลข 1047) การคมนาคมระหว่างอำเภอกับตำบลและหมู่บ้านต่าง ๆ สามารถติดต่อกันได้สะดวกโดยรถยนต์ หรือรถจักรยานยนต์ เป็นพาหนะ เพราะหมู่บ้านต่าง ๆ อยู่ติดกับถนนสายอุตรดิตถ์-บ้านโคก

4. ลักษณะทางประชากร

ประชากรในอำเภอปากท่า มี 15,048 คน เป็นชาย 7,650 คน เป็นหญิง 7,398 คน (สำรวจเมื่อปี 2535) ที่นี้ไม่มีคนต่างด้าว และชาวเขา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วัตถุประสงค์ศาสนา มี 3 แห่ง สำนักสงฆ์ มี 24 แห่ง ศาลปฎิทาพญาปาด มี 1 แห่ง การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตร มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 56,800 ไร่ มีการประกอบอาชีพดังนี้

- การทำนา-ทำไร่ ประมาณ 14,900 ไร่
- การทำไร่ข้าวโพด ประมาณ 36,790 ไร่
- การทำไร่หอมกระเทียม ประมาณ 1,420 ไร่
- ปลูกผลไม้ ไม้ยืนต้น ประมาณ 4,690 ไร่
- การทำปศุสัตว์ ราษฎรในท้องที่มีการเลี้ยงสัตว์คือ โค กระบือ หมู เป็ด และไก่ ส่วนมากเลี้ยงเล็กน้อย ไม่สามารถจัดตั้งฟาร์มได้
- การทำอุตสาหกรรม มีโรงสีขนาดเล็ก จำนวน 55 โรง
- รายได้เฉลี่ยของประชากรในจังหวัดอุดรดิตถ์ 23,574 บาท (สำรวจปี 2534) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาหมู่บ้าน 3 หมู่บ้าน โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ บ้านนาหน้า หมู่ที่ 2 และบ้านโพนธาตุ หมู่ที่ 6 ตำบลพากท่า บ้านห้วยสูง หมู่ที่ 4 ตำบลสองคอน โดยมีรายละเอียดของหมู่บ้านดังนี้

1. บ้านนาหน้า

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

เมื่อประมาณ 100 ปีมาแล้ว ได้มีราษฎรจำนวนหนึ่ง อพยพมาจากบ้านห้วยใส ตำบลสองคอน กิ่งอำเภอพากท่า โดยมีนายสุวรรณ อินวรณ์ เป็นหัวหน้า มาปลูกบ้านเรือน ทำนาทำไร่ ในพื้นที่หมู่บ้านนี้ แล้วต่อมาก็ได้มีญาติพี่น้องอพยพตามมาเรื่อย ๆ จนได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น และมีนายสุวรรณ อินวรณ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก สาเหตุที่ตั้งชื่อบ้านนาหน้า เนื่องจากหมู่บ้านนี้มีพื้นที่ทำนายน้อย โดยอาศัย น้ำฝนเป็นหลัก เมื่อถึงฤดูฝนชาวนาก็เตรียมคายน้ำตามฝายนาของตนที่มีอยู่ เมื่อคายน้ำเสร็จแล้วก็ใช้ไม้แหลม ๆ หรือเหล็กหล่อใส่ด้าม (ที่เรียกว่าลู่) นำไปปัก หรือแทงจนดินเป็นหลุม ๆ และห่างพอประมาณเหมือนนาดำ แล้วก็นำเอาข้าวพันธุ์ที่เตรียมเอาไว้ ไปหยอดลงไปเป็นหลุม แล้วเขี่ยดินกลบ พอข้าวงอกขึ้น ถ้ามีหญ้าขึ้นแซมกับต้นข้าว ก็ใช้จอบและเสียมมาดายทิ้ง ทำอย่างนี้ตลอดจนข้าวสูงกว่าหญ้า และจนข้าวตั้งท้อง จนเก็บเกี่ยวได้ การทำนาเช่นนี้เรียกว่า หยอดข้าว หรือ หน้าข้าว หมู่บ้านนี้จึงเรียกว่า บ้านนาหน้า มาจนถึงทุกวันนี้

ที่ตั้งของหมู่บ้านและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นที่ราบ มีทุ่งนาและภูเขาล้อมรอบ ลักษณะของชุมชนรวมกันอยู่เป็นกระจุกตามถนนภายในหมู่บ้าน ลักษณะการปกครองเป็นหมู่บ้านเดี่ยว แบ่งเป็นคุ้ม 7 คุ้ม คือ คุ้มนกแล คุ้มตอยเต่า คุ้มวังบัวบาน คุ้มวังน้ำขำ คุ้มแสงลาด คุ้มสามัคคีธรรม และคุ้มสายสัมพันธ์ มีครัวเรือนทั้งสิ้น 205 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 1,040 คน เป็นประชากรชายจำนวน 555 คน ประชากรหญิงจำนวน 485 คน ห่างจากอำเภอประมาณ 3 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดอุตรดิตถ์ไปทางทิศใต้ 111 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ดังต่อไปนี้

- ทิศเหนือ จด บ้าน กกต๋อง ตำบลพากท่า
- ทิศใต้ จด บ้าน พากท่า ตำบลพากท่า
- ทิศตะวันตก จด บ้าน โพนธาตุ ตำบลพากท่า
- ทิศตะวันออก จด บ้าน พากนา ตำบลพากท่า

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศแบ่งเป็น 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน
- ฤดูฝน เริ่มเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม
- ฤดูหนาว เริ่มเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

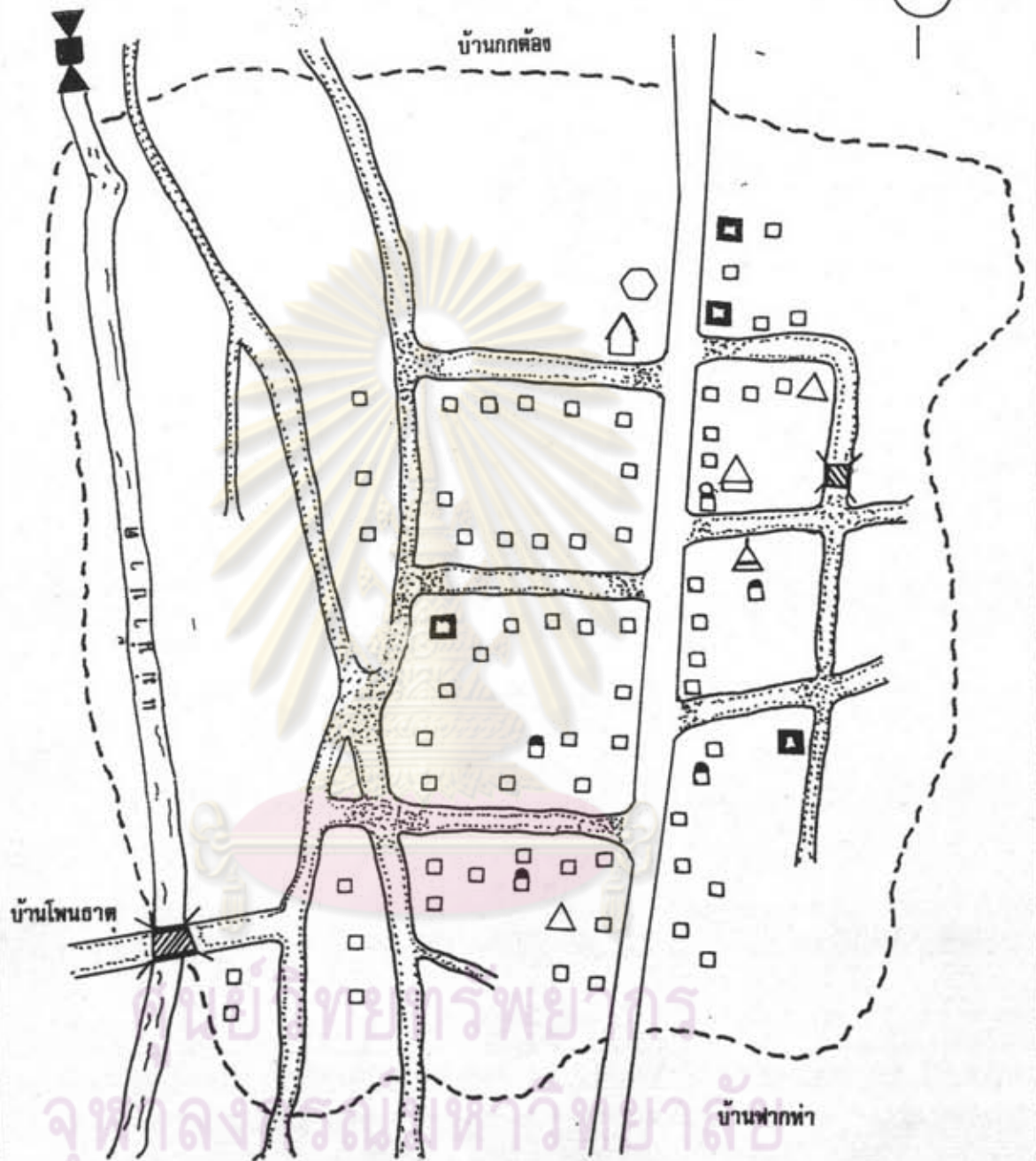
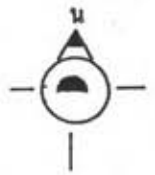
แหล่งน้ำดื่มน้ำใช้

แหล่งน้ำดื่มน้ำใช้มีแหล่งน้ำผิวดิน คือ ลำน้ำปาด ฝายนาหน้า และคลองส่งน้ำชลประทาน บ่อน้ำตื้น หรือบ่อขุดสาธารณะ จำนวน 17 บ่อ มีบ่อน้ำตื้น หรือบ่อขุดส่วนตัวจำนวน 68 บ่อ ในหมู่บ้านนี้มีครัวเรือนที่ใช้น้ำสะอาดสำหรับดื่มเพียงพอตลอดไป 172 ครัวเรือน และครัวเรือนที่ไม่สามารถหาแหล่งน้ำสะอาดสำหรับดื่มและกิน จำนวน 33 ครัวเรือน น้ำที่ชาวบ้านใช้ทำการเกษตรส่วนใหญ่จะใช้จากฝายนาหน้า และคลองส่งน้ำชลประทาน

การศาสนา

ชาวบ้านทุกคนล้วนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดหนึ่งแห่งคือ วัดสว่างจอมแจ้ง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของหมู่บ้าน

แผนที่หมู่บ้านนาหน้า

เครื่องหมาย

	แม่น้ำ		บ้าน		ที่ทำการศูนย์เพาะพันธุ์กล้าไม้
	ถนนแอสฟัลต์		วัด		ดักเก็บน้ำฝน
	ถนนอัดดินลูกรัง		โรงเรียน		บ่อน้ำดิน
	สะพาน		ศูนย์พัฒนาเด็ก		บ่อบาดาล
	ฝายน้ำล้น		กองร้อย คชศ. 314		

สุขภาพอนามัยและการสาธารณสุข

เมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อยก็จะไปซื้อยามากินเอง แต่ถ้าต้องการไปรักษา โดยหมอ ก็จะไปโรงพยาบาลอำเภอ ซึ่งห่างจากหมู่บ้าน 3 กิโลเมตร และโรงพยาบาลในจังหวัด และตามคลินิกต่าง ๆ

การคมนาคม

การคมนาคม เส้นทางเข้าหมู่บ้าน คือ เป็นถนนลาดยาง ห่างจากตัวอำเภอ ประมาณ 3 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 111 กิโลเมตร มีรถวิ่งโดยสารประจำ จากหมู่บ้านตัวจังหวัด วันละ 12 เที่ยว รถเที่ยวแรกเริ่มออกประมาณ 05-30 น. และมีทุก ๆ 1 ชั่วโมง จนถึง 16.30 น. ค่าโดยสารไปกลับประมาณ 68 บาท

การไฟฟ้าและการสื่อสาร

หมู่บ้านปัจจุบันมีครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 205 ครัวเรือน ในหมู่บ้านนี้มีโทรทัศน์ จำนวน 130 เครื่อง มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ 2 แห่ง รับหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ทุกวัน มีหอกระจายข่าว ของหมู่บ้าน 2 แห่ง อยู่ที่วัด และโรงเรียน หอกระจายข่าวนี้ใช้กระจายข่าว ภายในหมู่บ้าน มีการเปิดข่าว 6 โมงเช้าของกรมประชาสัมพันธ์ทุกวันด้วย

การศึกษา

หมู่บ้านแห่งนี้มีโรงเรียน 1 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านนาหน้า มีครูทั้งหมด 15 คน มีนักเรียนทั้งสิ้น 213 คน เป็นชาย 96 คน หญิง 117 คน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแห่งนี้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ถ้าพิจารณา สัดส่วนของผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ พอจะแยกแยะได้ดังนี้

จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน	41 คน
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า		29 คน
จบการศึกษาภาคบังคับและไม่ได้เรียนต่อ		618 คน
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย		18 คน

อาชีพของชาวบ้าน

อาชีพหลักของชาวบ้านคือ ทำนา ทำไร่ ส่วนอาชีพรองได้แก่ เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง การค้าขาย การทำนาอาศัยน้ำฝนและน้ำจากฝายนาหน้า ชาวบ้าน นิยมทำนาดำ พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูกมี 2 ประเภทคือ ประเภทข้าวเหนียว ได้แก่ กข6 กข10 ซึ่งนิยมปลูกไว้กิน ประเภทข้าวเจ้า ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ กข5 กข7 ในกระบวนการผลิตมีการเพิ่มผลผลิตโดยการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์

การเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านรู้จักการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปกับการทำงานมาตั้งแต่โบราณ สัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ ควาย ซึ่งหมู่บ้านมีทั้งหมดจำนวน 40 ตัว เลี้ยงไว้เพื่อขาย วัว ปัจจุบันมีทั้งหมด 25 ตัว เลี้ยงไว้เพื่อขาย ทั้งหมู่บ้านมีหมู 10 ตัว เลี้ยงไว้เพื่อขาย มีเบ็ดและไก่ทั้งหมด 250 ตัว เลี้ยงไว้เพื่อกินและขาย

การรับจ้าง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท พวกหนึ่งรับจ้างภายในหมู่บ้าน รับจ้างเกี่ยวกับขั้นตอนการผลิต เช่น ไถนา ดำนา เกี่ยวข้าว หาบข้าว ลากข้าว อีกพวกหนึ่งออกไปรับจ้างภายนอกหมู่บ้าน ส่วนมากจะทำงานตามเมืองใหญ่ ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพฯ จากประชากรทั้งหมดของหมู่บ้าน 1,040 คน มีครัวเรือนที่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน 7 ครัวเรือน 19 คน ชาย 10 คน หญิง 9 คน

การค้าขาย มีหลายลักษณะ มีร้านค้าอยู่ในหมู่บ้าน 3 ร้าน สินค้าที่จำหน่ายมีพวกของกินของใช้ สำหรับสินค้าเป็นพวกผักต่าง ๆ ปลา ข้าวสาร

2. บ้านโพธิ์ธาตุ

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

แต่เดิมหมู่บ้านบริเวณนี้ เป็นป่าอยู่ ต่อมาได้มีคนย้ายบ้านมาจากห้วยสุน 5 คน คือ นายโปก จันโสดา นายปล้อง ตาวันดี นายออม มาเพ้า นายดี ดำให้ นายถุนหงา จันโสดา ได้มาสร้างบ้านอยู่ที่นั่นแล้วมี นายมี แพงผม เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมัยนั้นยังไม่มีผู้ใหญ่บ้าน เมื่อมีคนมาอาศัยอยู่มากขึ้น ปัจจุบันมีทั้งหมด 54 ครอบครัวย โดยมียายเจริญ จันโสดา เป็นผู้ใหญ่บ้าน เหตุที่เรียกว่า บ้านโพธิ์ธาตุ เพราะว่าสมัยก่อน มีธาตุก่อเป็นเจดีย์แหลมสร้างด้วยก้อนอิฐ (ไม่มีใครทราบว่าใครเป็นคนสร้าง) มีสิ่งของมีค่าหลายอย่างมากมายอยู่ในนั้น ชาวบ้านทราบก็พากันไปเก็บเอามาใช้

ที่ตั้งของหมู่บ้านและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นเนินต่ำ ๆ มีทุ่งนาล้อมรอบ ลักษณะของชุมชนรวมกันอยู่เป็นกระจุกตามถนนภายในหมู่บ้าน ลักษณะการปกครองเป็นหมู่บ้านเดี่ยว มีครัวเรือนทั้งสิ้น 54 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 241 คน เป็นประชากรชายจำนวน 131 คน ประชากรหญิง 110 คน ห่างจากอำเภอ 15 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดอุตรดิตถ์ประมาณ 113 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่นดังต่อไปนี้

- ทิศเหนือ จดบ้านหนองหัวนา
- ทิศใต้ จดบ้านสองคอน
- ทิศตะวันออก จดปากท่า
- ทิศตะวันตก จดห้วยใส

บ้านโพธิ์ธาตุมีพื้นที่ทั้งหมด 7,595 ไร่ ในจำนวนนี้เป็นที่ดินทำการเกษตรประมาณ 858 ไร่ ในหมู่บ้านนี้มีจำนวนพื้นที่สำหรับปลูกป่าชุมชน 470 ไร่ และได้ดำเนินการปลูกป่าแล้ว 271 ไร่

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศแบ่งเป็น 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน
- ฤดูฝน เริ่มเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม
- ฤดูหนาว เริ่มเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้

แหล่งน้ำหรือหนองน้ำธรรมชาติมีด้วยกัน 2 แห่ง คือ ลำน้ำปาด และห้วยหิ้น และมีอ่างเก็บน้ำ 1 แห่ง คือ อ่างเก็บน้ำโป่งน้อย ในหมู่บ้านนี้มีบ่อบาดาลสาธารณะจำนวน 1 บ่อ มีบ่อน้ำตื้น หรือบ่อขุดสาธารณะ จำนวน 6 บ่อ มีบ่อน้ำตื้น หรือบ่อขุดส่วนตัว จำนวน 1 บ่อ

การคมนาคม

การคมนาคม ทางเข้าหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง ห่างจากอำเภอประมาณ 2 กิโลเมตร

แผนที่โดยสังเขปหมู่บ้านโพนธาตุ

ไป บ้านพวยไธ
ไป บ้านหนองพวนา

เครื่องหมาย

ถนนแอสฟัลต์

ถนนอิฐดินลูกรัง

สะพาน

วัด

โรงเรียน

ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน

บ้าน

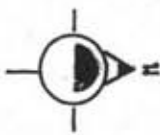
ร้านค้า

ร้านอาหาร

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไป อ.ปากท่า

ไป อ.บ้านโคก

การไฟฟ้าและการสื่อสาร

หมู่บ้านแห่งนี้มีไฟฟ้าใช้ ปัจจุบันมีครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 51 ครัวเรือน มีโทรศัพท์จำนวน 17 เครื่อง

การศึกษา

หมู่บ้านแห่งนี้ไม่มีโรงเรียน แต่จะไปเรียนโรงเรียนบ้านห้วยไสเทน ถ้าพิจารณาถึงสัดส่วนของผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ ก็จะแยกได้ดังนี้ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 9 คน เป็นผู้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 15 คน จบการศึกษามัธยมศึกษา 201 คน จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย 6 คน

การศาสนา

ชาวบ้านทุกคนล้วนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 1 แห่งคือ วัดโพธิธาตศรัทธาราม ตั้งอยู่ส่วนกลางของหมู่บ้าน ภายในบริเวณวัดร่วมรั้วมีไม้ดอก ไม้ยืนต้น ตอนเช้าพระภิกษุสามเณร ออกบิณฑบาตทุกวัน ตอนเพลพวักญาติโยมนำอาหารมาถวายที่วัด ถึงวันพระชาวบ้านพากันไปทำบุญ ฟังเทศน์ที่วัดแทบทุกหลังคาเรือน

สุขภาพอนามัยและการสาธารณสุข

ในหมู่บ้านแห่งนี้ถ้าต้องการไปบำบัดรักษา โดยหมอก็จะไปสถานีนอนามัยบ้านห้วยไส ตั้งอยู่บ้านห้วยไส หรือจะไปที่โรงพยาบาลอำเภอพากทำ และโรงพยาบาลในจังหวัด พร้อมทั้งตามคลินิกต่าง ๆ และมีผู้ให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านในงานด้านครัวเรือนมูลฐาน และการวางแผนครอบครัว

กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

บ้านโพธิธาต มีกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาหมู่บ้าน ดังนี้

1. กิจกรรมธนาคารข้าว
2. ธนาคารโค-กระบือ
3. คลังยาสัตว์ หรือสัตวแพทย์อาสา หรืออาสาพัฒนาปศุสัตว์
4. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

ในบรรดากิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของบรรดาสมาชิก หรือคนภายในหมู่บ้าน โดยมีหน่วยงานทางราชการให้การสนับสนุนในด้านการให้คำปรึกษาแนะนำ

อาชีพของชาวบ้าน

อาชีพหลักของคนในหมู่บ้าน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คือ การทำนา อาชีพรองได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ การรับจ้าง การค้าขาย การทำนาอาศัยน้ำฝน ชาวบ้านนิยมทำนาดำ และนาหว่าน พันธุ์ข้าวที่ปลูก เป็นประเภทข้าวเหนียว ซึ่งใช้พันธุ์ข้าวส่งเสริม ในกระบวนการผลิต มีการเพิ่มผลผลิตโดยการใช้ปุ๋ยส่วนมากใช้ปุ๋ยธรรมชาติ และปุ๋ยวิทยาศาสตร์

การเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านรู้จักการเลี้ยงสัตว์ควบคู่กับการทำนามาตั้งแต่ดั้งเดิมแล้ว สัตว์ที่เลี้ยง ได้แก่ ควาย ปัจจุบันมี 9 ตัว ซึ่งเลี้ยงไว้ขาย และวัวที่เลี้ยงไว้เพื่อขาย ปัจจุบันมี 25 ตัว นอกจากนี้ ยังมีการเลี้ยงหมูเพื่อขายมีจำนวน 30 ตัว เลี้ยงเบ็ด ไก่ จำนวน 180 ตัว ซึ่งพวกนี้เลี้ยงไว้เพื่อเป็นอาหารและการจำหน่าย

การรับจ้าง ส่วนใหญ่รับจ้างทำงานช่างฝีมือ เช่น ช่างไม้ ช่างปูน ช่างซ่อมเครื่องยนต์ อัตราค่าจ้างทั่ว ๆ ไป สำหรับงานที่คนส่วนมากไปรับจ้างทำประมาณวันละ 70 บาท และอีกพวกหนึ่งไปรับจ้างภายนอกหมู่บ้าน ส่วนมากจะมาทำงานตามเมืองใหญ่ ๆ โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ส่วนมากจะทำงานตามโรงงาน ห้างร้าน

การค้าขาย ในหมู่บ้านมีร้านขายของ 1 ร้าน สินค้าที่จำหน่ายมีพวกของกินของใช้ ในครัวเรือน และจะมีผักต่าง ๆ ปลา ข้าวสาร ขายด้วย

อาชีพรองอีกอย่างหนึ่ง คือ ปลูก พืชผักขาย ได้แก่ ปลูกข้าวโพด หอม กระเทียม

3. บ้านห้วยสุน

ประวัติหมู่บ้านห้วยสุน

ที่เรียกว่าบ้านห้วยสุน มีเรื่องเล่าต่อกันมาว่า มีผู้หญิงคนหนึ่งนั่งทอดผ้าอยู่ที่ถนนบ้านริมแม่น้ำขณะที่ทอดผ้าอยู่นั้นก็มีปู่ตัวหนึ่งมาหนีผ้าถุง นางจึงจับปู่ตัวนั้นเหวี่ยงทิ้งไป พอทอดผ้าไปสักพักปู่ตัวนั้นก็มาหนีบอีก และเธอก็จับปู่เหวี่ยงทิ้งไปอีก พอปู่มาหนีบครั้งที่สามก็เกิดสงสัยขึ้นมาว่า เจ้าปู่ตัวนั้นมันอาจจะพาไปไหนจึงตามปู่ตัวนั้นไปพอลถึงฝั่งแม่น้ำ เจ้าปู่ตัวนั้นก็กลายเป็นเงือกและก็จับนางกินในที่สุด เมื่อเจ้าพระยาปาดรู้เข้าจึงให้ผู้มีเวทย์มนต์คาถาไปปราบเงือก ตามรอย

เงือกมาเรื่อย ๆ จนถึงบ้านห้วยสูง เมื่อมีคนมาตั้งบ้านเรือนจึงให้ชื่อว่าบ้านห้วยสูง ปัจจุบันมี
ผู้ใหญ่บ้าน ชื่อนายเพ็ง สุขสอน

ที่ตั้งของหมู่บ้านและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นเนินสูง ๆ ติดกับเทือกเขา ส่วนด้านล่างเป็นทุ่งนา อยู่รวมกัน
เป็นกระจุก มีครัวเรือนทั้งสิ้น 71 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 291 คน เป็นประชากรชาย
จำนวน 153 คน เป็นประชากรหญิง 138 คน ห่างจากตัวอำเภอ 3 กิโลเมตร ทางเข้าหมู่บ้าน
เป็นทางลูกรัง มีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่น ดังนี้

- ทิศเหนือ จดกับ หมู่บ้านห้วยใส
- ทิศใต้ จดกับ หมู่บ้านสองคอน
- ทิศตะวันออก จดกับ หมู่บ้านโพธิ์ธาตุ
- ทิศตะวันตก จดกับ ภูเขา

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศแบ่งเป็น 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน
- ฤดูฝน เริ่มเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม
- ฤดูหนาว เริ่มเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

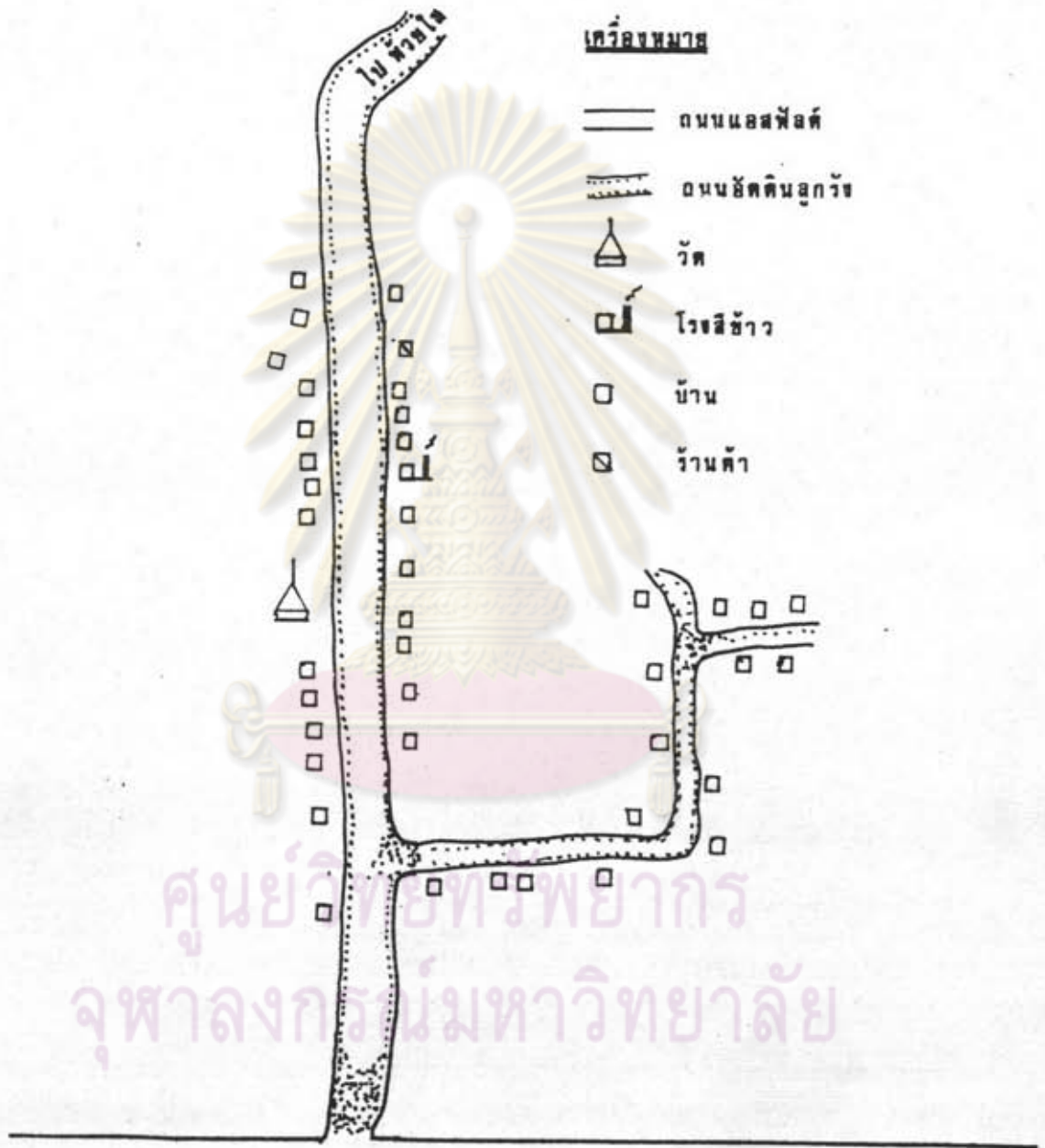
แหล่งน้ำดื่มมาใช้

แหล่งน้ำดื่มของคนในหมู่บ้านมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มเพียงพอลดปี คือ เป็นบ่อน้ำต้น
มีจำนวน 71 ครัวเรือน น้ำที่ชาวบ้านใช้ทำการเกษตรได้มาจาก สระห้วยสูง ลำห้วยสูง และ
ฝายน้ำหม้อ หมู่บ้านนี้ไม่มีครอบครัวใดที่ไม่สามารถหาแหล่งน้ำสะอาดสำหรับดื่มและกินเลย นอก
จากนี้ยังมีระบบประปาอีกด้วย และมีจำนวน 58 ครัวเรือน ที่ใช้น้ำจากระบบประปา

การคมนาคม

การคมนาคม ทางเข้าหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง ห่างจากอำเภอ 3 กิโลเมตร และ
ระยะทางจากหมู่บ้านถึงถนนลาดยาง 2 กิโลเมตร ไม่มีรถโดยสารผ่านหมู่บ้านหรือเข้าไปยังหมู่
บ้าน จะต้องมารอรถที่ทางลาดยางเอง โดยการเดินมาหรือไม่มีก็ใช้รถมอเตอร์ไซด์

แผนที่โดยสังเขปหมู่บ้านห้วยสูง

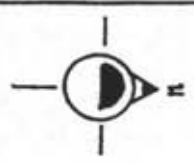
เครื่องหมาย

- == ถนนแอสฟัลต์
- ถนนอัดดินลูกรัง
- △ วัด
- โรงเรียน
- บ้าน
- ร้านค้า

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไป อ. น้ำปาด

ไป อ. พากหา

การไฟฟ้าและการสื่อสาร

หมู่บ้านนี้ปัจจุบันมีครัวเรือนที่ใช้ไฟฟ้าทั้งสิ้น 70 ครัวเรือน และมีโทรทัศน์ จำนวน 42 เครื่อง มีที่อ่านหนังสือ 1 แห่ง รับหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และเดลินิวส์ทุกวัน มีหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน 1 แห่งอยู่ที่วัด หอกระจายข่าวนี้นี้ใช้สำหรับกระจายข่าวสารในหมู่บ้าน มีการเปิดข่าว 6 โมงเช้า ของกรมประชาสัมพันธ์ทุกวันด้วย

การศึกษา

หมู่บ้านนี้ไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้าน แต่มีโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตของบ้านห้วยใส มี 4 บ้านที่จะมาเรียนคือ ห้วยสูง ห้วยใส หนองหวนา และ โพนธาตุ สืบค้นแล้วพบว่า มีผู้ที่จบชั้น ม.ต้น 15 คน และจบชั้นป.6 หรือภาคบังคับ ซึ่งไม่ได้เรียนต่อจำนวน 203 คน มีการฝึกอบรมด้านอาชีพภายในครัวเรือนขึ้นด้วย และมีการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัยถึง 24 ครั้ง

การศาสนา

ชาวบ้านทุกคนล้วนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดประจำหมู่บ้านคือ วัดห้วยสูง ตั้งอยู่ใจกลางของหมู่บ้าน

สุขภาพอนามัยและการสาธารณสุข

เมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะไปซื้อยามากินเอง แต่ถ้าต้องการไปรักษาโดยหมอ ก็จะไปที่สถานอนามัย หรือที่โรงพยาบาลอำเภอ และโรงพยาบาลจังหวัด และตามคลินิกต่าง ๆ

อาชีพของชาวบ้าน

อาชีพหลักของชาวบ้าน คือ ทำนา ทำไร่ ส่วนอาชีพรอง ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง การค้าขาย การทำนา อาศัยน้ำจากฝายนาสมพงษ์ และฝายนาหม้อ ชาวบ้านนิยมทำนาดำ พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกส่วนมากเป็นข้าวเหนียวในกระบวนการผลิตมีการเพิ่มผลผลิตโดยการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์

การเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านรู้จักการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปกับการทำงานมาตั้งแต่โบราณ สัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ วัว ซึ่งมีทั้งหมด 30 ตัว เลี้ยงไว้เพื่อจำหน่าย และเลี้ยงเปิดและไก่ จำนวน 205 ตัว เลี้ยงไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย

การรับจ้าง สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท พวกหนึ่ง จะรับจ้างภายในหมู่บ้าน รับจ้างเกี่ยวกับ ขั้นตอนการผลิต ได้แก่ ไถนา ดำนา เกี่ยวซัง หาบข้าว อีกพวกหนึ่งคือ ไปทำงานนอกหมู่บ้าน ส่วนมากจะเข้ากรุงเทพเป็นส่วนใหญ่ มี 32 ครัวเรือน ที่ออกไปทำงานภายนอกบ้านเป็น ชาย 39 คน หญิง 25 คน งานที่ผู้หญิงทำส่วนมากจะเป็นงานตามโรงงานต่างๆ ส่วนงานที่ผู้ชายทำคือ รับเหมา งานก่อสร้าง ช่างปูน

การค้าขาย มีร้านค้าในหมู่บ้าน 1 ร้าน สินค้าที่จำหน่ายมีพวกของกิน ของใช้ต่าง ๆ มีทั้งผักสด ปลา ข้าวสาร อาหารแห้ง ครบครัน

3.2 การนิยามเชิงปฏิบัติการและการวัด

3.2.1 ตัวแปรอิสระ

1. รายได้ หมายถึง ผลประโยชน์ที่บุคคลได้รับอันเนื่องมาจากการทำงานหรือทรัพย์สินของตนในแต่ละเดือน

รายได้ วัดจนวนรายได้ที่ได้รับในแต่ละเดือน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มรายได้ต่ำ กลุ่มรายได้ปานกลาง กลุ่มผู้มีรายได้สูง โดยการกำหนดจากค่าเปอร์เซ็นต์ไทน์ที่ 33 และ 66

2. ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิทางการศึกษาที่ได้รับจากสถานศึกษาที่รัฐบาลให้การยอมรับ

ระดับการศึกษา วัดจากระดับการศึกษาที่เรียนจบ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับการศึกษาต่ำ กลุ่มที่มีการศึกษปานกลาง กลุ่มการศึกษาระดับสูง โดยการกำหนดจากค่าเปอร์เซ็นต์ไทน์ที่ 33 และ 66

3. ความเชื่อทางศาสนา หมายถึง ความรู้ความศรัทธาในหลักธรรมของพุทธศาสนา ในพุทธศาสนธรรม ในเรื่องการงดเว้นอบายมุข และธรรมสำหรับผู้ครองเรือน

ความเชื่อทางศาสนา วัดจากระดับความเชื่อทางศาสนา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้มีความเชื่อระดับต่ำ ผู้มีความเชื่อระดับปานกลาง และผู้มีความเชื่อระดับสูง โดยการกำหนดจำนวนคะแนนจากค่าเปอร์เซ็นต์ไทน์ที่ 33 และ 66

4. ทรัพย์สิน หมายถึง อาคารบ้านเรือน และทรัพย์สินที่มีค่า เช่น ที่ดิน เครื่องใช้ และอุปกรณ์ที่อำนวยความสะดวก

ทรัพย์สิน วัดโดยตีค่าทรัพย์สินต่าง ๆ เป็นจำนวนเงิน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้ที่มีทรัพย์สินระดับต่ำ ผู้ที่มีทรัพย์สินระดับปานกลาง ผู้ที่มีทรัพย์สินระดับสูง โดยกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์โทนที่ 33 และ 66

5. ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการและสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้เป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้นำในกลุ่มและมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม บุคคลนี้อาจมีความสามารถจริง หรือสมาชิกในกลุ่มเชื่อว่ามีความสามารถที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่กลุ่มเผชิญอยู่

ภาวะผู้นำ วัดการมีภาวะผู้นำ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้ที่มีภาวะผู้นำระดับต่ำ ผู้ที่มีภาวะผู้นำระดับปานกลาง และผู้ที่มีภาวะผู้นำระดับสูง โดยกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์โทนที่ 33 และ 66

6. องค์การทางสังคม หมายถึง กลุ่มขำณัติพิเศษ ซึ่งทำลักษณะเฉพาะและเด่นชัดตามความต้องการของสังคมที่ซับซ้อน

องค์การทางสังคม วัดการเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือองค์การทางสังคม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง โดยกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์โทนที่ 33 และ 66

7. การติดต่อกับชุมชนภายนอก หมายถึง การติดต่อกับกลุ่มหรือองค์การจากภายนอกทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน ให้ความร่วมมือสนับสนุนช่วยเหลือมาในรูปการให้ความรู้ คำแนะนำ วัสดุอุปกรณ์ หรือเงินแก่ครอบครัว

การติดต่อกับชุมชนภายนอก วัดจำนวนครั้งที่ได้รับการช่วยเหลือในด้านที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง โดยกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์โทนที่ 33 และ 66

3.1.2 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามคือ คุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นผลรวมของคะแนนที่ได้จากการวัดสุขภาพกาย สุขภาพจิต และความมั่นคงในครอบครัวหรือชีวิตสมรส

1. สุขภาพกาย หมายถึง ความพึงพอใจของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทางด้านร่างกาย

2. สุขภาพจิต หมายถึง ความพึงพอใจของบุคคล ที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการทางด้านจิตใจ

3. ความมั่นคงในครอบครัวหรือชีวิตสมรส หมายถึงความพอใจของบุคคลที่มีต่อคู่สมรสของตนเองในสิ่งที่เกี่ยวกับความรัก ความเข้าใจ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่สามี/ภรรยา สภาพทางการเงิน และความมั่นคงในครอบครัว

การให้คะแนน

คำตอบ	คำถามเชิงบวก	คำถามเชิงลบ
เห็นด้วย	3	1
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่เห็นด้วย	1	3

การจัดกลุ่ม

ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตระดับต่ำ
 ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตระดับปานกลาง
 ความพึงพอใจในคุณภาพชีวิตระดับสูง
 โดยกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์ไทน์ ที่ 33 และ 66

3.3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา และการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เรื่องคุณภาพชีวิตของประชากรในชนบท ในครั้งนี้ เจาะจงศึกษาเฉพาะประชากรในเขตอำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อครอบคลุมประชากรทุกชั้นชั้น จึงได้ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกสุ่มตัวอย่างที่ บ้านนาหน้าหมู่บ้านที่ 2 บ้านโพนธาตุนุ่มที่ 6 ตำบลปากท่า บ้านห้วยสุหนุ่มที่ 4 ตำบลสองคอน จำนวนตัวอย่างที่ได้ทั้งสิ้น 200 ครอบครัว

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามและการสังเกตในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจำนวน 20 คน นำแบบสอบถามไปส่งตามบ้านและรอให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบแบบสอบถามจนเสร็จ ถ้าไม่เข้าใจในแบบสอบถามหรืออ่านหนังสือไม่ได้ ก็สามารถสอบถามหรือให้อ่านให้

ฟังได้ การทำลักษณะนี้ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสามารถสังเกตลักษณะของบ้าน และทรัพย์สินที่มีอยู่ภายในบ้านไปเลย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาคั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSX ช่วยในการประมวลข้อมูล และจัดทำตารางวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อนำเสนอและสรุปผลการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. การใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies) โดยระบุค่าของข้อมูลเป็นร้อยละ เพื่อพรรณนาลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

2. การกำหนดค่าเปอร์เซ็นต์ไทน์ที่ 33 และ 66 เพื่อแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ที่มีจำนวนใกล้เคียงกัน สำหรับช่วยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

3. การวิเคราะห์ไคสแควร์ (Chi-Square Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ทั้งนี้ได้กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4. ค่า gamma เพื่อบอกค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรในระดับอันดับมาตราขนาดค่าความสัมพันธ์ที่อ่านจาก gamma มีทั้งค่าบวกและลบ ตั้งแต่ +1 ถึง -1 ถ้าพบว่าค่า gamma มีค่าใกล้ +1 แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์มาก และทิศทางความสัมพันธ์เป็นบวก คือถ้าตัวแปรอิสระเพิ่มตัวแปรตามจะเพิ่มด้วย ถ้าค่า gamma มีค่าใกล้ -1 แสดงว่า ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์สูง แต่ลักษณะความสัมพันธ์จะมีทิศทางตรงกันข้าม คือ ถ้าตัวแปรอิสระเพิ่มขึ้น ตัวแปรตามจะน้อยลง หลักเกณฑ์ในการอธิบายขนาดความสัมพันธ์จากค่า gamma ในที่นี้ผู้วิจัยพิจารณาแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ $0 \rightarrow +0.25$ ถือว่าความสัมพันธ์ระดับต่ำ $0.26 \rightarrow 0.50$ ถือว่ามีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง และตั้งแต่ ± 0.51 ขึ้นไป ถือว่ามีความสัมพันธ์ระดับสูง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย